

İŞLETME LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN TİCARİ BELGE VE DEFTERLER ÜZERİNDEKİ ALGI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ*

THE DETERMINATION OF PERCEPTION LEVELS OF BUSINESS STUDENTS ON COMMERCIAL DOCUMENTS AND NOTEBOOKS

Servet ÖNAL**

Öğr. Gör. İsa KILIÇ***

Öğr. Gör. Ahmet ALATAŞ****

ÖZ

Ticaret, ülkeler ve kişiler arasında ekonomik değer taşıyan mal veya hizmetler ile yapılan alışverişlerdir. Yapılan bu alışverişlerin cinsi, miktarı, tutarı ve buna benzer bilgileri ise, tarafların alış veriş esnasında düzenlemek zorunda oldukları ticari belgelerde gösterilmektedir. Muhasebe de kayıt aracı olan bu belgeler aynı zamanda hukuki anlaşmazlıklarda da bir ispat aracı olarak kullanılmaktadır. Ticari belgeler üzerinde yer alan bilgiler, Muhasebe meslek elemanları tarafından, tacirin durumuna göre tutmak zorunda oldukları ticari defterlere kaydedilmektedir. Ekonomik iş ve işlemlerin durumunu belirten ticari belgeler ve defterlerin TTK ve VUK' da nasıl düzenlenmeleri, hangi bilgilerin bu defter ve belgeler üzerinde olması gerektiği belirtilmiştir. Bu düzenlemelerden bazılarının eksik veya hiç olmaması o belgeyi yok hükmünde sayacaktır. Bu durum hem satış aktinin geçersiz olmasına hem de hukuki anlaşmazlıklarda kanıt olma özelliğine zarar verecektir. Bu çalışmada, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nin işletme bölümü öğrencilerine bir anket uygulaması yapılmış, muhasebe alanında da çalışabilecek öğrencilerin meslek hayatında kullanacağı ticari belgeler ve defterler üzerindeki algı düzeyleri ölçülerek, elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Ticari Belgeler, Ticari Defterler, Staj ve İşyeri Eğitimi

* Çukurova Üniversitesinde 4-5 Mayıs 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, servetonal@osmaniye.edu.tr

*** Öğr. Gör., İskenderun Teknik Üniversitesi, İskenderun MYO, Muhasebe ve Vergi Bölümü, isakili27@gmail.com

**** Öğr. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi Saruhanlı MYO, İşletme Yönetimi Bölümü, ahmetalatas@gmail.com

ABSTRACT

Trade is the shopping of goods or services with economic value between countries and individuals. The Type, amount, total and similar information of these shoppings are shown in the commercial documents that have to arrange during shopping. These documents, which are both accounting and recording instruments, are also used as a means of proof in legal disputes at sometimes. The information contained in the commercial documents is recorded by the professional accountants in the trade notebooks that they must keep according to the trader's situation. The trade documents and books indicating the status of economic transactions and transactions are arranged down in the Turkish trade law and the tax procedural law, which information should be on these books and documents. The missing or never of some of these arrangements will count that document as absent. This situation will damage both the sale contract and the ability to be evidence in legal disputes. In this study, a questionnaire is conducted to the students of business administration department in Osmaniye Korkut Ata University and Manisa Celal Bayar University and the perception levels on the commercial documents and books that can be used by the students who can work in the accounting field will be measured and suggestions will be made in accordance with the obtained results.

Keywords: Commercial Documents, Commercial Books, Internship and Workplace Training

GİRİŞ

İşletme, başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere mal veya hizmetleri üretmek ve sahibine kâr sağlamak amacıyla faaliyet gösteren ekonomik ve teknik birimdir (Yazıcı, 2014:46). Muhasebe, işletmelerin finansal durumu hakkında bilgi sağlar. Bu nedenle muhasebe “*işletmelerin dili*” olarak adlandırılır. Başka bir ifadeyle muhasebe işletmeyle ilgili menfaat grupları arasında haberleşmeyi sağlar. Haberleşme işlevi gerekli raporların gerekli zamanlarda ilgililere sunulması ile gerçekleştirilir (Küçükşavaş, 2016:7). İşletme yöneticileri, ortaklar, 3. kişiler ve kamu kurumları ile iletişimi sağlayan raporlar muhasebe de kullanılan ticari belgelerin ilgili defterlere kaydedilmesi sonucunda oluşur.

Ticari işlemlerin günü gününe kaydı muhasebenin en açık görülen yanıdır. Günümüzde kayıt tutma işi bilgisayarlar tarafından yapılmaktadır. Bilgisayarlara bilgi girişi de genellikle mali müşavirler tarafından değil, bu konuda uzman görevliler tarafından yapılır (Küçüksavaş, 2016:7). Bu kayıtları yapan uzman görevliler SMMM stajyeri veya SMMM stajyeri adaylarıdır. Birçoğu lisans mezunu olan bu adaylar, işletmelerin yapmış oldukları ticaretin detaylarının yer aldığı bilgileri ilgili kanunlarda yer alan defter ve belgelere kaydederler. Bir ülkenin sahip olduğu işgücü kaynaklarının niteliği ülkenin kalkınmışlık düzeyini belirlemede kullanılan en önemli ölçütlerden biridir (Önal vd., 2017:45). İşyeri eğitimlerinin nitelikli eleman yetiştirmede önemli bir yeri bulunmaktadır. Lisans eğitimlerinin verildiği yükseköğretim kurumlarında staj, işyeri eğitimi vb. uygulamaların ilgili programların müfredatlarında dâhil edilmesi, öğrencilerin iş hayatına atıldığında onlara kolaylık sağlamasına ve ticari hayatta kullanılan ticari belgeler ve defterlere aşina olmasına imkân sağlayacaktır.

A. BELGE VE DEFTERLER

Belge, “bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. vesika, doküman”, defter ise “çoğunlukla karton ya da plastik bir kapak içinde ve formlar halinde tutturulmuş bulunan kâğıt yapraklarından oluşan ve sayfalarına yazı yazılan” (www.tdk.gov.tr) şeklinde tanımlanmaktadır. Genel belge ve defter yanında ticari hayat içerisinde kullanılan ticari belgeler ve defterler farklıdır. Ticari belgeler; muhasebede ve ticari hayatta kolaylık ve belli bir düzen sağlaması için kullanılan belgelerin tümüne denir (www.muhasebedersleri.com). Her tacir, ticari işletmesinin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her iş yılı içinde elde edilen sonuçları tespit etmek amacıyla, işletmesinin içeriği ve öneminin gerekliliği olarak tutmuş olduğu defterlere ise ticari defter denir (www.muhasebeturk.org). Muhasebede belge, muhasebe kayıtlarına ve ticari defterlere dayanak teşkil eden yazılı ve basılı kağıttır (Çetiner, 2006:59). Yasal mevzuatımızın “*Borçlar Kanunu, İcra İflas Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu*” içerisinde belgeler ve defterler düzenlenmiştir. Ancak bu çalışma kapsamında “*Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu*” içerisinde yer alan belgeler ve defterler yer almaktadır. Muhasebede defter tutma yükümlüğü Türkiye’de öteden beri TTK ve VUK ile hukuk, kural ve normuna bağlanmıştır (Bilen, 2007: 124). Defter

tutma, işletmede meydana gelen parasal işlemlerin belli bir düzen içinde ticari defterlere yazılmasını ifade eder(megep.gov.tr).Ticari defterlerin tutulması, tacirler için bir zorunluluk olmasının yanında onlara birtakım kolaylıklar da sağlamaktadır(Önal vd.,2016:259).Tutulması lazım gelen defterlerin, kanununda öngörülen şartlara uygun olarak tutulması halinde bu defterler, taciri yaptığı her işlemi aklında tutmak yükümlülüğünden kurtaracağı gibi işletmenin yönetimini de kolaylaştıracaktır(Ceyhun,2017:8).Defter tutma yükümlülüğü, iki yükümlülüğün ayrı amacından kaynaklanmaktadır. Birincisi, işletmenin hem yönetimine ve ortaklarına, hem de işletme ile ticari ilişki içinde bulunan kişilerin gereksinim duyduğu mali bilgilerini izlemek ve üretmek; ikincisi de, vergileme nedeniyle kamuya dönük, özellikle vergi yönetimine karşı beyan esasına dayalı vergilemede, beyanın doğruluğunu kanıtlama amacıyla tutulmaktadır(Özel,2006:15).Ekonomik iş ve işlemlerin durumunu belirten ticari belgeler ve defterlerin TTK ve VUK’da nasıl düzenlenmeleri, hangi bilgilerin bu defter ve belgeler üzerinde olması gerektiği belirtilmiştir. Bu düzenlemelerden bazılarının eksik veya hiç olmaması o belgeyi yok hükmünde sayacaktır. Bu durum hem satış akdinin geçersiz olmasına hem de hukuki anlaşmazlıklarda kanıt olma özelliğine zarar verecektir.Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanununda yer alan belgeler ve defterler aşağıdaki tablolarda ilgili kanunlarda yer aldığı şekilde gösterilmiştir.

Vergi Usul Kanununda Yer Alan Belgeler ve Defterler

Belgeler	Defterler
Fatura	Yevmiye Defteri
Sevk İrsaliyesi	Defter-i Kebir
Perakende Satış Fişi	Envanter Defteri
Müstahsil Makbuzu	İşletme Hesabı Defteri
Gider Pusulası	Serbest Meslek Kazancı Defteri
Serbest Meslek Makbuzu	Çiftçi İşletme Defteri
Taşıma İrsaliyesi	-
Ücret Bordrosu	-

Kaynak:VUK

Türk Ticaret Kanununda Yer Alan Belgeler ve Defterler

Belgeler	Defterler
Kambiyo Senetleri	Yevmiye Defteri
Bono	Defter-i Kebir
Poliçe	Envanter Defteri
-	Pay Defteri
-	Yönetim Kurulu Karar Defteri
-	Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri

Kaynak: TTK

B. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

1. Ayboğa, (2001) “İşletmelerde Muhasebe Hukuku Belge ve Organizasyonu” başlıklı çalışmada muhasebe uygulamalarında büyük önem taşıyan belge ve belge organizasyonu teorik ve yasal olarak açıklamaya çalışmış olup muhasebede, defter tutma ile birlikte finansal bilgilerin yorum görevini de kapsayan geniş bir organizasyon olduğu ve bu organizasyonda ise, belgenin temel unsur olduğu sonucuna varılmıştır.

2. Biyan (2012), “Türk Vergi Hukukunda Belge Düzeni ve İspat: “Eleştiriler ve Öneriler” başlıklı çalışmada Türk vergi hukukunda önemli belgelerden biri olan fatura başta olmak üzere “belgeler” inceleme konusu yapılmış, düzenlemelerde tespit edilebilen sorunlara çözüm olarak; belge düzeninin Türk Vergi Hukuku’nun temel yapı taşı niteliğinde olduğu, yükümlülerin beyanlarının, belge düzeninin sağlıklı bir şekilde sürekli olarak işlerliğinin oluşturulmasına bağlı olduğu sonucuna varmıştır.

3. Taşdelen (2012), “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticari Defterler” başlıklı çalışmada Türk Ticaret Kanunu’na göre ticari defterleri inceleme konusu yapılmış olup 6102 sayılı TTK, tutulmasını öngördüğü defterlerin içerikleriyle ilgili eski kanundaki hükümlere yer vermemiştir. Defterlerin hangi kurallar çerçevesinde tutulacağı 64, 65 ve 68. maddelerde öngörülmüş, defterlerin tutma ve kayıt zamanıyla ilgili konularda VUK’daki hükümlere uyulması gerektiğine işaret ettiği, ticari defterleri tutma yükümlülüğünün ihlali durumunda uygulanacak yaptırımların, idari, adli para cezası ve hapis cezası olarak dikkat çektiği sonucuna varmıştır.

4. Kaya ve Horasan (2012), “Ticari Defterlere İlişkin Yeni Ticaret Kanunu Hükümlerinin Muhasebe Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmalarında

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ticari defterlere ilişkin kayıt düzeni, kayıtlarda öngörülen düzenlemeler (TMS/TFRS) ve getirilen yenilikler muhasebe açısından incelenmiş olup Her tacirin asgari tutması gereken yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defterinin yanında tüzel kişi tacirlere özgü pay defteri, yönetim kurulu karar defteri ve genel kurul toplantı ve müzakere defteri gibi işletmenin muhasebesiyle ilgili olmayan defterlerin de ticari defterler olduğu açıkça vurgulanmış böylece uygulamada bu defterlerin tutulmasında görülen aksaklıkların ve tereddütlerin önüne geçilmek istendiği sonucuna varmışlardır.

5. Altaş, (2013) “*Tacirler Tarafından Tutulacak Defterler ve Bu Defterlerin Onaylanması*” başlıklı çalışmada Türk Ticaret Kanunu'na göre tacirler tarafından tutulması lazım gelen defterler ile bu defterlerin açılış ve kapanış onaylarının yaptırılması araştırılmış olup ilgili kanunda anılan idarî/adlî para cezalarına muhatap olmamak ve başta zayi belgesi talepleri olmak üzere ticari davalarda olumsuz bir sonuçla karşılaşmamak için, gerçek ve tüzel kişi tacirlerin Türk Ticaret Kanunu gereği defter tutma yükümlülüklerine harfiyen uymaları ve defterlerini yasal süreleri içerisinde açılış ve kapanış onayına tabi tutmalarının menfaatlerine olacağı sonucuna varmıştır.

6. Abdioğlu vd.(2014), “*Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu'na Göre Defterlerin İncelenmesi*” başlıklı çalışmada 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu ve 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun defter tutmaya ilişkin hükümlerinin açıklanması ve iki kanun arasında defter tutma esaslarına ilişkin benzerlik ve farklarının ortaya konulmasını amaçlamış olup defter tutulacağı zaman yapılması gereken; kullanıcının faaliyetlerine uygun defterlerin neler olduğunu belirlemesi ve bu defterlerin onayları konusunda Türk Ticaret Kanunu ile Vergi Usul Kanunu arasındaki farklı hükümler dikkate alarak, her iki kanuna uygun şekilde hareket etmesidir. Yalnız bir kanunu dikkate alarak yapılan işlemler diğer kanunun beklentilerine yetmeyebilir. Çünkü her iki kanunun düzenleme amacı farklı olduğu sonucuna varmışlardır.

Ticari belgeler ve defterler ile ilgili 6102 Sayılı TTK yasalama sürecinde veya yasalama sonrasında birçok çalışma yapılmıştır. Söz konusu çalışmaların büyük oranda teorik veya ilgili mevzuatların karşılaştırılması şeklinde olması, uygulamalı olan bu çalışmayı yapma ihtiyacını ortaya koymuştur.

C. İŞLETME LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN, TİCARİ BELGELER VE DEFTERLER ÜZERİNDEKİ ALGI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Çalışma kapsamında, ticari hayatımızın vazgeçilmez unsuru olan ticari belgeler ve defterlerin isimlerinin yer aldığı bir anket 5’li likert ölçeğine göre hazırlanarak Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ankete Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinden 209 öğrenci, Manisa Celal Bayar Üniversitesi 327 öğrenci anket uygulamasına geri dönüş sağlamış, eksiklik ve anlamlılık durumu dikkate alınarak Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinden 204, Manisa Celal Bayar Üniversitesinden 321 öğrencinin anketi değerlendirmeye alınmıştır. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinden araştırmaya dâhil olan öğrencilerin 193’ü YGS-LYS ve 11’i DGS sistemi ile, Manisa Celal Bayar Üniversitesinden dahil olan öğrencilerin 307’si YGS-LYS ve 14’ü DGS sistemi ile okudukları lisans programına kayıt yaptırmış olup toplam 525 öğrenci araştırmaya dâhil edilerek elde edilen sonuçlar SPSS frekans analizi ile değerlendirilmiştir

C.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; iki farklı üniversitede lisans eğitimi alan 3. ve 4. sınıf işletme bölümü öğrencilerinin, Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanununda yer alan ticari belgeler ve defterler üzerindeki algı düzeylerini ölçmek amaçlanmıştır.

C.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmaya Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF İşletme bölümü ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İİBF İşletme bölümü öğrencileri dahil edilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise bu bölümlerde eğitim öğretime devam eden 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket, 2017-2018 eğitim öğretim bahar yarıyılı döneminde işletme bölümlerine ders kaydı yapan 3. ve 4. sınıf öğrencileri içerisinde, tesadüfi yöntem ile seçilmiştir.

C.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma birincil verilere dayalı olarak hedef öğrenciler üzerinde Ticari Belgeler ve Defterler üzerindeki algı düzeylerini ölçmek amacıyla 6’sı demografik, 21’si de 5’li likert ölçeğinde olmak üzere 27 adet soru barındıran

anket yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan ankette; giriş bölümünde *demografik sorular*, A grubunda *Vergi Usul Kanunu Gereği Kullanılan Belgeler*, B grubunda *Türk Ticaret Kanunu Gereği Kullanılan Belgeler*, C grubunda *Vergi Usul Kanunu Gereği Tutulması Zorunlu Olan Defterler*, D grubunda *Türk Ticaret Kanunu gereği tutulması Zorunlu Muhasebe defterler*, E grubunda *Türk Ticaret Kanunu gereği tutulması ihtiyari olan defterler* ile ilgili sorular yer almaktadır.

C.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket, 2017-2018 eğitim öğretim bahar yarıyılı döneminde işletme bölümlerine ders kaydı yapan 3. ve 4. sınıf öğrencileri içerisinde, tesadüfi yöntem ile seçilen Osmaniye Korkut Ata Üniversitesinden 204, Manisa Celal Bayar Üniversitesinden ise 321 öğrenci olmak üzere toplam 525 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan anket çalışması bire bir karşılıklı olarak uygulanmıştır. Elde edilen veriler sınıflandırılmış ve belirli gruplara ayrılmıştır. Daha sonra bu veriler SPSS 22 programından yararlanarak; Frekans Analizi, T-test ve Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

C.5. Araştırmanın Bulguları

Anket soruları ile ilgili olarak ilk önce güvenilirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda Cronbach's Alpha; A grubunda yer alan *VUK gereği kullanılan belgeler* ile ilgili sorular için 0,870, B grubunda yer alan *TTK gereği kullanılan belgeler* ile ilgili sorular için 0,869, C grubunda yer alan *VUK gereği tutulması zorunlu olan defterler* ile ilgili sorular için 0,732, D grubunda yer alan *TTK gereği tutulması zorunlu olan defterler* ile ilgili sorular için 0,893, E grubunda yer alan *TTK gereği tutulması ihtiyari olan defterler* ile ilgili sorular için 0,914 olarak bulunmuştur. Alpha değerinin oldukça yüksek çıktığı ve dolayısı ile anketin güvenilirliğinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Verilerden elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablolar aracılığı ile yorumlanmıştır.

C.6. Araştırmanın Bulguları ve Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan öğrencilere dair genel özellikleri belirlemek amacıyla hazırlanan demografik sorulara ilişkin elde edilen bulgular ve frekans dağılımları tablo 1’de görülmektedir.

Tablo:1 Demografik Veriler

<i>Gruplar</i>	Öğrenciler			
	<i>YGS-LYS</i>		<i>DGS</i>	
<i>Sınav Türü</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
<i>Cinsiyet</i>				
Erkek	259	51	14	55
Kız	241	49	11	45
Toplam	500	100	25	100
<i>Yaş</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
18-19	3	1	-	-
20-21	155	29	4	16
22-23	252	52	12	49
24-25	74	15	7	28
26+	16	3	2	7
Toplam	500	100	25	100
<i>Lise Türü</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Düz	227	45	12	49
Ticaret Meslek	68	14	5	19
Anadolu	202	40	8	32
Fen	3	1	-	-
Toplam	500	100	25	100
<i>Staj Tecrübesi</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Evet	160	32	17	68
Hayır	340	68	8	32
Toplam	500	100	25	100
<i>Çalışma Tecrübesi</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Evet	351	70	18	72
Hayır	149	30	7	28
Toplam	500	100	14	100
<i>Öğretim Türü</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Normal Öğretim	270	54	14	56
İkinci Öğretim	230	46	11	44
Toplam	500	100	25	100

Öğrencilerin%51'inin erkek olduğu ve ülkemizin ortalamasını yansıttığı, öğrencilerin %81'i 20-21 ve 22-23 yaş aralıklarında olduğu, 3. ve 4. sınıf oldukları göz önünde bulundurulunca öğrencilerin ülkemizin yaş ortalamalarında lisans eğitimlerini bitirebilecekleri Tablo 1 ile söylenebilir. Öğrencilerin VUK gereği kullanılan belgelere yönelik görüşleri, *yaşa* göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yaşlar arasında farkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre, yaşı 20-21 olan öğrencilerin, yaşı 24-25 olan öğrencilere kıyasla VUK gereği kullanılan belgelere yönelik görüşleri yönelik daha olumlu görüşlere sahiptir.Öğrencilerin %84 oranında Düz Lise ve Anadolu Lisesinden mezun oldukları, ve bu durumun 2018 yılı itibariyle kalkmış olsa da *Ticaret Meslek Lisesi* mezunlarının 2017 yılına kadar katsayı farkı uygulaması sebebiyle bu oranın düşük olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okudukları lisans programına çok büyük bir oran olan %95 ile YGS-LYS sınav sistemi ile yerleştikleri, katılımcıların *sınav türüne* göre değerlendirildiğinde okuduğu bölüme DGS ile kayıt yaptıran öğrencilerin, YGS-LYS ile kaydolan öğrencilere nazaran TTK gereği kullanılan belgeleri tanıma oranında diğer öğrencilerle kıyaslandığında anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Bölümlerdeki öğrencilerin %54 oranında eğitimlerine normal öğretim ile devam ettikleri görülmektedir. Anket uygulamasında; öğrencilere “*Lisans eğitimi süresince veya daha önceki eğitim kurumlarında isteğe bağlı veya zorunlu olarak herhangi bir staj eğitimi alıp almadıkları*” sorulmuş olup öğrencilerden isteğe bağlı veya zorunlu olarak bir staj eğitimi sorusuna %68 oranında “*Hayır*” cevabını vermiştir. Staj yapan öğrencilerin staj yapmayan öğrencilerle değerlendirildiğinde *staj yapma durumlarına* göre staj yapan öğrencilerin VUK gereği kullanılan belgeleri tanıma oranında diğer öğrencilerle kıyaslandığında anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Öğrencilere “*Lisans eğitimi süresi içerisinde tecrübe kazanmak amacıyla geçicide olsa bir işletmede çalışmayı tercih edip etmedikleri*” sorulmuş olup geçici de olsa herhangi bir iş yerinde çalışıp çalışmadıklarına dair soruya %70 oranında “*Evet*”cevabı verdikleri görülmektedir. Bu iki durum karşılaştırıldığında öğrencilerin “*staj*” adı altında bir uygulamaya tabi olmayı zorunlu olmadıkları sürece katılmak istemedikleri, “*stajyer*”olarak anılmayı istemedikleri; ancak “*Çalışan*” veya herhangi bir işyerinde ücretsiz de olsa bir “*Personel*” olarak anılmayı istedikleri söylenebilir. Daha önceden bir iş yerinde çalışan öğrencilerin VUK

gereği kullanılan belgeleri tanıma oranında diğer öğrencilerle kıyaslandığında anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlenmiştir. Öğrencilerin isteğe bağlı, ücretsiz olarak dahi, herhangi bir işyerinde çalışmak istemesi ve bu oranın bu denli yüksek olması öğrencilerin mezun olmadan önce işletmeleri ve iş hayatını tanımak istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2: Öğrencilerin Fatura Hakkındaki Görüşleri;

“Faturanın ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	20	4	1	4
Katılmıyorum	37	7	3	12
Kararsızım	80	17	2	8
Katılıyorum	246	49	14	56
Kesinlikle Katılıyorum	117	23	5	20
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %72’si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %76’sı faturanın, faturanın üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri Tablo:2 ile görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %17’si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %8’i, fatura, faturanın üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri görülmektedir.

Tablo 3: Öğrencilerin Sevk İrsaliyesi Hakkındaki Görüşleri;

“Sevk İrsaliyesinin ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	31	6	1	4
Katılmıyorum	88	18	6	24
Kararsızım	146	29	3	12
Katılıyorum	147	29	11	44
Kesinlikle Katılıyorum	88	18	4	16
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %47’si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %60’i sevk irsaliyesi, sevk irsaliyesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri Tablo:3’ü

incelenerek görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %29'u, DGS ile yerleşen öğrencilerin %12'si, sevk irsaliyesi, sevk irsaliyesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri görülmektedir. Bakıldığında DGS ile gelen öğrencilerin, bazı 2 yıllık programların eğitim müfredatında yer alan ticari belgeleri tanımaya yönelik derslerin etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 4: Öğrencilerin İrsaliyeli Fatura Hakkındaki Görüşleri;

“İrsaliyeli Faturanın ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	28	5	-	-
Katılmıyorum	94	19	3	12
Kararsızım	139	28	9	36
Katılıyorum	155	31	10	40
Kesinlikle Katılıyorum	84	17	3	12
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %48'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %52'si irsaliyeli fatura, irsaliyeli faturanın üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri Tablo:4 ile görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %28'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %36'sı, irsaliyeli fatura, irsaliyeli faturanın üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri görülmektedir.

Tablo 5: Öğrencilerin Perakende Satış Vesikaları Hakkındaki Görüşleri;

“Perakende Satış Vesikalarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	27	5	-	-
Katılmıyorum	114	23	10	40
Kararsızım	170	34	9	36
Katılıyorum	148	30	5	20
Kesinlikle Katılıyorum	41	8	1	4
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %38'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %24'ü perakende satış vesikaları, perakende satış vesikalarının üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %34'ü, DGS ile yerleşen öğrencilerin %36'sı, perakende satış vesikaları, perakende satış vesikalarının üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri görülmektedir. Her iki öğrenci grubunun perakende satış vesikasını tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 6: Öğrencilerin Gider Pusulası Hakkındaki Görüşleri;

“Gider Pusulası ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	34	7	1	4
Katılmıyorum	125	25	8	32
Kararsızım	165	33	8	32
Katılıyorum	128	26	6	24
Kesinlikle Katılıyorum	48	9	2	8
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %35'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %32'si gider pusulası, gider pusulasının üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri Tablo:6 ile anlaşılmaktadır. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %33'ü, DGS ile yerleşen öğrencilerin %32'si, gider pusulası, gider pusulasının üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Her iki öğrenci grubunun gider pusulasını tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin Müstahsil Makbuzu Hakkındaki Görüşleri;

“Müstahsil Makbuzu ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	60	12	1	4
Katılmıyorum	145	29	5	20
Kararsızım	154	31	11	44
Katılıyorum	108	21	6	24
Kesinlikle Katılıyorum	33	7	2	8
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %28’i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %32’si müstahsil makbuzu, müstahsil makbuzunun üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %31’i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %44’ü, müstahsil makbuzu, müstahsil makbuzunun üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri Tablo:7 ile anlaşılmaktadır. Her iki öğrenci gurubunun müstahsil makbuzunu tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Serbest Meslek Makbuzu Hakkındaki Görüşleri;

“Serbest Meslek Makbuzu ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	51	10	-	-
Katılmıyorum	138	28	6	24
Kararsızım	148	30	4	16
Katılıyorum	110	22	12	48
Kesinlikle Katılıyorum	53	10	3	12
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %32’si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %60’ı serbest meslek makbuzu, serbest meslek makbuzunun üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri anlaşılmıştır. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %30’u, DGS ile yerleşen öğrencilerin %16’sı, serbest meslek makbuzu, serbest meslek makbuzunun üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki

soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri Tablo:8 ile tespit edilmiştir. Serbest Meslek Makbuzunu tanıma oranı DGS ile gelen öğrencilerde, YGS-LYS ile gelen öğrencilerin yaklaşık 2 katı olmuştur.

Tablo 9: Öğrencilerin Ücret Bordrosu Hakkındaki Görüşleri;

“Ücret Bordrosunu ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	33	7	1	4
Katılmıyorum	104	21	4	16
Kararsızım	126	25	6	24
Katılıyorum	151	30	10	40
Kesinlikle Katılıyorum	86	17	4	16
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %47’si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %56’sı ücret bordrosu, ücret bordrosunun üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %25’i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %24’ü, ücret bordrosu, ücret bordrosunun üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 10: Öğrencilerin Taşıma İrsaliyesi Hakkındaki Görüşleri;

“Taşıma İrsaliyesini ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	45	9	2	8
Katılmıyorum	96	19	5	20
Kararsızım	131	26	5	20
Katılıyorum	150	30	10	40
Kesinlikle Katılıyorum	78	16	3	12
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %46’sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %52’si taşıma irsaliyesi, taşıma irsaliyesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri Tablo:10’a göre anlaşılmaktadır. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden

%26'sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %20'si, taşıma irsaliyesi, taşıma irsaliyesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri görülmektedir.

Tablo 11: Öğrencilerin Yolcu Listesi Hakkındaki Görüşleri;

"Yolcu Listesini ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum" sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	38	8	2	14
Katılmıyorum	79	16	4	14
Kararsızım	131	26	7	29
Katılıyorum	178	35	11	36
Kesinlikle Katılıyorum	74	15	1	7
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %50'si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %43'ü yolcu listesi, yolcu listesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca Tablo:11'de YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %26'sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %29'u, yolcu listesi, yolcu listesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 12: Öğrencilerin Günlük Müşteri Listesi Hakkındaki Görüşleri;

"Günlük Müşteri Listesini ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum" sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	34	7	1	4
Katılmıyorum	87	17	4	16
Kararsızım	138	28	8	32
Katılıyorum	179	36	10	40
Kesinlikle Katılıyorum	62	12	2	8
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %48'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %48'i günlük müşteri listesi, günlük müşteri listesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler

olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca Tablo:12 ile YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %28'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %32'si, günlük müşteri listesi, günlük müşteri listesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 13: Öğrencilerin Kambiyo Senetleri Hakkındaki Görüşleri;

“Kambiyo Senetlerini ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	76	15	4	16
Katılmıyorum	161	32	4	16
Kararsızım	142	29	10	40
Katılıyorum	87	17	4	16
Kesinlikle Katılıyorum	34	7	3	12
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %24'ü, DGS ile yerleşen öğrencilerin %28'i kambiyo senetleri, kambiyo senetlerinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca Tablo:13 göre YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %29'u, DGS ile yerleşen öğrencilerin %40'ı, kambiyo senetleri, kambiyo senetlerinin listesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri belirlenmektedir. Her iki öğrenci gurubunun kambiyo senetlerini tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 14: Öğrencilerin Poliçe Hakkındaki Görüşleri;

“Poliçenin ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	65	13	2	8
Katılmıyorum	145	29	8	32
Kararsızım	144	29	6	24
Katılıyorum	107	21	5	20
Kesinlikle Katılıyorum	39	8	4	16
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %29'u, DGS ile yerleşen öğrencilerin %36'sı poliçe, poliçenin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %29'u, DGS ile yerleşen öğrencilerin %24'ü, poliçe, poliçenin listesinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri Tablo:14 göre anlaşılmaktadır. Her iki öğrenci gurubunun poliçeyi tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 15: Öğrencilerin İşletme Defteri Hakkındaki Görüşleri;

“İşletme Defterinin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGSLYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	33	6	1	4
Katılmıyorum	74	15	5	20
Kararsızım	111	22	4	16
Katılıyorum	191	38	10	40
Kesinlikle Katılıyorum	91	19	5	20
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %57'si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %60'ı işletme defteri, işletme defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri Tablo:15 yardımıyla anlaşılmaktadır. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %22'si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %16'sı, işletme defteri, işletme defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri görülmektedir. Her iki gurupta da işletme defterini tanıma oranının %50'nin üzerinde gerçekleşmiştir.

Tablo 16: Öğrencilerin Serbest Meslek Erbabınca Tutulan Defterler Hakkındaki Görüşleri;

“Serbest Meslek Erbabınca Tutulan Defterlerin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	43	9	3	12
Katılmıyorum	96	19	6	24
Kararsızım	131	26	7	28
Katılıyorum	161	32	5	20
Kesinlikle Katılıyorum	69	14	4	16
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %46’sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %36’sı serbest meslek erbabınca tutulan defterler, serbest meslek erbabınca tutulan defterlerin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri Tablo:16 ile tespit edilmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %26’sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %28’i, işletme defteri, işletme defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri görülmektedir.

Tablo 17: Öğrencilerin Yevmiye Defteri Hakkındaki Görüşleri;

“Yevmiye Defterinin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	27	6	3	12
Katılmıyorum	54	11	1	4
Kararsızım	96	18	7	28
Katılıyorum	217	44	9	36
Kesinlikle Katılıyorum	106	21	5	20
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %65’i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %56’sı yevmiye defteri, yevmiye defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %18’i,

DGS ile yerleşen öğrencilerin %28'i, yevmiye defteri, yevmiye defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri Tablo:17 ile belirlenmektedir. Her iki grupta Yevmiye Defteri'ni tanıma oranı %50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Diğer ticari belgeleri tanıma oranlarına göre bu oranın yüksek seyretmesinde özellikle genel muhasebe dersi işlenişinde şekil itibarıyla yevmiye defterinin görülmüş olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 18: Öğrencilerin Defter-i Kebir Hakkındaki Görüşleri;

“Defter-i Kebirin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	27	6	3	12
Katılmıyorum	54	11	2	8
Kararsızım	114	22	7	28
Katılıyorum	212	42	11	44
Kesinlikle Katılıyorum	93	19	2	8
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %61'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %52'si defter-i kebir, defter-i kebirin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %22'si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %28'i, defter-i kebir, defter-i kebirin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri anlaşılmaktadır. Her iki grup da Defter-i Kebir'i tanıma oranı %50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Diğer ticari belgeleri tanıma oranlarına göre bu oranın yüksek seyretmesinde özellikle genel muhasebe dersi işlenişinde şekil itibari Defter-i Kebir'in görülmüş olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 19: Öğrencilerin Envanter Defteri Hakkındaki Görüşleri;

“Envanter Defterinin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	38	8	2	8
Katılmıyorum	60	12	3	12
Kararsızım	119	24	6	24
Katılıyorum	185	37	10	40
Kesinlikle Katılıyorum	98	19	4	16
Toplam	500	100	25	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %56’sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %56’sı envanter defteri, envanter defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %24’ü, DGS ile yerleşen öğrencilerin %24’ü, envanter defteri, envanter defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleritespit edilmiştir. Her iki grupta Envanter Defterini tanıma oranı %50’nin üzerinde gerçekleşmiştir. Diğer ticari belgeleri tanıma oranlarına göre bu oranın yüksek seyretmesinde özellikle genel muhasebe dersin işlenişinde Envanter defterinin görülmüş olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 20: Öğrencilerin Pay Defteri Hakkındaki Görüşleri;

“Pay Defterinin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	71	14	4	16
Katılmıyorum	145	29	5	20
Kararsızım	164	33	9	36
Katılıyorum	86	17	5	20
Kesinlikle Katılıyorum	34	7	2	8
Toplam	500	100	14	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %24’ü, DGS ile yerleşen öğrencilerin %28’i pay defteri, pay defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca

Tablo:20 ile YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %33'ü, DGS ile yerleşen öğrencilerin %36'sı, pay defteri, pay defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair yanıt verdikleri belirlenmektedir. Her iki öğrenci grubunun Pay Defterini tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 21: Öğrencilerin Yönetim Kurulu Karar Defteri Hakkındaki Görüşleri;

“Yönetim Kurulu Karar Defterinin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS-LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	66	13	5	20
Katılmıyorum	149	30	7	28
Kararsızım	156	31	6	24
Katılıyorum	92	18	4	16
Kesinlikle Katılıyorum	37	8	3	12
Toplam	500	100	14	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %26'sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %28'i yönetim kurulu karar defteri, yönetim kurulu karar defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri görülmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %31'i, DGS ile yerleşen öğrencilerin %24'ü, yönetim kurulu karar defteri, yönetim kurulu karar defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdiklerianlaşılmaktadır. Her iki öğrenci grubunun Yönetim Kurulu Karar Defterini tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo 22: Öğrencilerin Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defterinin Hakkındaki Görüşleri;

“Genel Kurul toplantı ve müzakere defterinin, Tutulma esaslarının ve üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu biliyorum” sorusuna	Öğrenciler			
	YGS LYS		DGS	
	N	%	N	%
Kesinlikle Katılmıyorum	84	17	6	24
Katılmıyorum	151	30	6	24
Kararsızım	134	27	7	28
Katılıyorum	93	19	4	16
Kesinlikle Katılıyorum	38	7	2	8
Toplam	500	100	14	100

Öğrencisi oldukları lisans programına, YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %26’sı, DGS ile yerleşen öğrencilerin %24’i genel kurul toplantı ve müzakere defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğunu bildikleri tespit edilmektedir. Ayrıca YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerden %27’si, DGS ile yerleşen öğrencilerin %28’i, genel kurul toplantı ve müzakere defteri, genel kurul toplantı ve müzakere defterinin üzerinde bulunması gereken bilgilerin neler olduğu hakkındaki soruya kararsız olduklarına dair cevap verdikleri görülmektedir. Her iki öğrenci grubunun genel kurul toplantı ve müzakere defterini tanıma oranı düşük seviyelerde seyretmiştir.

Tablo:23 Öğrencilerin Gruplar Bazındaki Genel Görüşleri;

Gruplar/ Likert Ölçek Değeri	A-Grubu VUK Gereği Kullanılan Belgeler		B-Grubu TTK Gereği Kullanılan Belgeler		C-Grubu VUK Gereği Tutulması Zorunlu Olan Defterler		D-Grubu TTK Gereği Tutulması Zorunlu Muhasebe Defterleri		E-Grubu TTK Gereği Tutulması İhtiyari Olan Defterler	
	MCBÜ	OKÜ	MCBÜ	OKÜ	MCBÜ	OKÜ	MCBÜ	OKÜ	MCBÜ	OKÜ
Üniversite										
Likert Ölçek Değeri	3,2277	3,2533	2,7600	2,8722	3,4023	3,2565	3,6862	3,4497	2,6839	2,6563
Durumu	Kararsız	Kararsız	Katılmıyor	Katılmıyor	Kararsız	Kararsız	Katılıyor	Katılıyor	Katılmıyor	Katılmıyor

Yapılan araştırma kapsamında sunulan ankette öğrencilere, ticari hayatımızda kullanılan belgeler ve defterler ilgili kanunlar kapsamında VUK ve TTK şeklinde ayrılıp, onlarda kendi içerisinde belgeler ve defterler olarak ayrı ayrı sunulmuştur. Tablo 23 incelendiğinde;

- a) *Manisa Celal Bayar Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi*'nde eğitimine devam eden öğrencilerin VUK gereği kullanılan belgeleri tanıma oranının nispeten kararsız,
- b) *Manisa Celal Bayar Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi*'nde eğitimine devam eden öğrencilerin TTK gereği kullanılan belgelerin tanıma oranının nispeten katılmıyorum,
- c) *Manisa Celal Bayar Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi*'nde eğitimine devam eden öğrencilerin VUK gereği tutulması zorunlu olan defterlerin tanınırlık oranının diğerlerine nispeten dahayüksek olduğu ama yine de kararsız,
- d) *Manisa Celal Bayar Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi*'nde eğitimine devam eden öğrencilerin TTK gereği tutulması zorunlu olan defterlerin tanınırlık oranı ise diğerlerine nispeten yüksek olduğu ve katılıyorum şeklinde,
- e) *Manisa Celal Bayar Üniversitesi ve Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi*'nde eğitimine devam eden öğrencilerin TTK gereği tutulması ihtiyari olan defterlerin tanınırlık oranı ise gruplar içerisinde en düşük olduğu ve katılmıyorum şeklinde sonuçlarının olduğu görülmektedir. İki üniversitede de gruplar bazında yer alan sonuçların birbirlerine çok büyük oranda yakın olduğu görülmektedir. VUK gereği kullanılan belgeleri tanıma oranının nispeten kararsız olmasında bu grup içerisinde *fatura*'nın yer almasının, VUK gereği tutulması zorunlu olan defterlerin tanınırlık oranının diğerlerine nispeten yüksek olmasında bu grup içerisinde *yevmiye defterive defter-i kebir* defterlerinin yer almasının, TTK gereği tutulması ihtiyari olan defterlerin tanınırlık oranı ise gruplar içerisinde en düşük olmasının sebebi olarak bu grupta yer alan defterlerin yeni TTK ile bazılarının yeni defter olarak getirilmiş olması ve bazılarının ise isimlerinin değiştirilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo:24 Öğrencilerin Gruplar Bazında En Çok ve En Az Tanınan Belge ve Defterler;

Gruplar	VUK Gereği En Çok Tanınan Belgeler/Defterler		VUK Gereği En Az Tanınan Belgeler/Defterler		TTK Gereği En Çok Tanınan Belgeler/ Defterler		TTK Gereği En Az Tanınan Belgeler/ Defterler	
	MCBÜ	OKÜ	MCBÜ	OKÜ	MCBÜ	OKÜ	MCBÜ	OKÜ
Üniversiteler	Fatura	Fatura	Müstahsil Makbuzu	Müstahsil Makbuzu	Bono-Poliçe	Bono-Poliçe	Kambiyo Senetleri	Kambiyo Senetleri
Defterler	İşletme Hesabı Defteri	İşletme Hesabı Defteri	Serbest Meslek Erbabı Defterleri	Serbest Meslek Erbabı Defterleri	Yevmiye Defteri	Yevmiye Defteri	Pay Defteri	Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defteri

Tablo 24 incelendiğinde iki üniversitede de öğrencilerin;

a) Vergi Usul Kanununca tutulan belgelerden; tanınırlık oranının en yüksek olduğu belgenin fatura olduğu, tanınırlık oranının en az olduğu belgenin ise müstahsil makbuzu olduğu,

b) Vergi Usul Kanununca tutulan defterlerden; en çok tanınırlık oranının işletme hesabı defteri, en az tanınırlık oranının ise serbest meslek erbabınca tutulan defterler olduğu,

c) Türk Ticaret Kanununca tutulan belgelerden; en çok tanınırlık oranının bono-poliçe olduğu, en az tanınırlık oranının kambiyo senetleri olduğu,

d) Türk Ticaret Kanununca tutulan defterlerden; en çok tanınırlık oranının yevmiye defteri, en az tanınırlık oranının ise *Manisa Celal Bayar Üniversitesi* 'nde pay defteri *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi* 'nde ise genel kurul toplantı ve müzakere defteri olduğu görülmüştür.

Belgeler içerisinde en çok tanınan belgenin fatura, defterler içerisinde en çok tanınan defterin ise yevmiye defteri ve defter-i kebir olduğu görülmüştür. Bu belge ve defterlerin en çok tanınan belge ve defter olmasında öğrencilerin lisans eğitimi boyunca her türlü muhasebe derslerinde kayıt yaptığı belge ve defterler olduğu düşünülmektedir. Belgeler içerisinde en az tanınan belgenin müstahsil makbuzu, defterler içerisinde ise genel kurul toplantı ve müzakere defteri olduğu görülmüştür. Bu belge ve defterlerin en az tanınan belge ve defter olmasında öğrencilerin lisans eğitimi boyunca herhangi bir staj, çalışma, iş yeri tecrübesi gibi uygulamaları yeterince yapmamış olması nedeniyle müstahsil makbuzu gibi daha teknik belgeleri göremediği, genel kurul toplantı ve müzakere defterinin ise 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu ile getirilmiş bir yenilik olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo:25 Bölüme YGS-LYS ve DGS ile Yerleşen Öğrencilerin Sonuçları;

Sınav Türü/Gruplar	VUK Gereği Tutulan Belgeler	VUK Gereği Tutulan Defterler	TTK Gereği Tutulan Belgeler	TTK Gereği Tutulan Defterler
YGS-LYS	Kararsız	Katılmıyor	Katılıyor	Katılmıyor
DGS	Katılıyorum	Kararsız	Katılıyor	Kararsız

Ankete katılan öğrenciler içerisinde *Manisa Celal Bayar Üniversitesi* 'nde 14, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi* 'nde 11 öğrenci bölüme DGS sınavı ile yerleşmiş olup bu öğrencilerin büyük çoğunluğunun daha önce staj yaptığı veya bir iş yeri tecrübesi olduğu tespit edilmiştir. Bölüme DGS ile kayıt yaptıran öğrencilerin TTK Gereği Kullanılan Belgelere yönelik görüşleri, *sınav türüne* göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (B grubu t (190)=2.042, p: 0.043 < 0.05). Buna göre, DGS ile gelen öğrenciler (ort=3.45), YGS-LYS ile gelen öğrencilere (ort=2.83) kıyasla, TTK Gereği Kullanılan Belgelere yönelik daha olumlu görüşlere sahiptir. Genel ortalamalara baktığımızda Tablo 25'de görüldüğü gibi YGS-LYS ile yerleşen öğrencilerin ticari belgeler ve defterleri tanıma oranı bölüme DGS ile yerleşen öğrencilerden daha düşüktür. Örneğin serbest meslek makbuzu genel ortalamasına “katılıyorum” diyenler %26 iken DGS ile gelen öğrencilerde bu oranın %55 olduğu görülmektedir.

D. SONUÇ

İki üniversitede yapılan anket uygulaması ile ticari belgeler ve defterlerin algı düzeylerinin araştırılması sonucunda elde edilen veriler değerlendirildiğinde oranların sonuçların ve tanınan belge ve defterlerin çok büyük oranda birbirlerine de benzer olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre VUK gereği tutulması gereken belge ve defterlerin TTK gereği tutulması gereken defter ve belgelere göre tanınırlık oranları daha yüksek fakat yeterli seviyede olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin ticari belgeleri ve defterleri tanınırlık durumu VUK gereği tutulması zorunlu olan defterler grubunda “katılıyorum” a çok yakın bir oranda kararsız oldukları, TTK gereği tutulması zorunlu muhasebe defterleri “katılıyorum” şeklinde çıkmış ve araştırma kapsamında en çok tanınan defterlerin bu grupta olduğu görülmüştür. Belgeler içerisinde en çok tanınan belgenin fatura, defterler içerisinde ise yevmiye defteri olduğu görülmüştür. Bu belge ve defterlerin en çok tanınan belge ve defter olmasında öğrencilerin

lisans eğitimi boyunca her türlü muhasebe derslerinde kayıt yaptığı belge ve defterler olduğu düşünülmektedir. Belgeler içerisinde en az tanınan belgenin müstahsil makbuzu, defterler içerisinde ise genel kurul toplantı ve müzakere defteri olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin 3.ve 4. sınıf öğrencisi olduğu ve kısa süre sonra iş hayatına atılacağı düşünüldüğünde oranın daha yüksek olması arzu edilmektedir. Staj yapan DGS ile yerleşen ve herhangi bir işyerinde isteğe bağlı olarak çalışan öğrencilerdeticari belgeler ve defterleri tanıma oranının daha yüksek olduğu dikkate alınırsa öğrencilerin mezun olmadan bir işyeri eğitimine, staj veya intörnuygulamasına katılmalarının uygun olacağı ve mezuniyet sonrasında mezun olan öğrencilerin iş hayatına daha kolay uyum sağlayacağı düşünülmektedir. Genel olarak her iki öğrenci gurubun ticari belgeleri tanıdımlık oranı tatmin edici olmayıp, düşük seviyelerde kaldığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan iki üniversitenin müfredatlarında da “*Ticari Belgeler ve Defterler*” adı altında bir dersin bulunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla alan ile ilgili lisans eğitimi veren üniversitelerin bölüm müfredatlarında ticari belgeler ve defterler ile ilgili bir dersin seçmeli olarak dahi konulmasitanıma oranlarını daha yüksek sağlayacağı düşünülmektedir

KAYNAKÇA

Abdioğlu, H., Demirkapı,H. ve Erdöl, M. (2014), Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Usul Kanunu’na Göre Defterlerin İncelenmesi, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 21(1): 91-105

Altaş,S. (2013), Tacirler Tarafından Tutulacak Defterler ve Bu Defterlerin Onaylanması”, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) Yayını, *Mali Çözüm Dergisi* , (116): 95-109

Ayboğa, H. (2001), İşletmelerde Muhasebe Hukuku Belge ve Organizasyonu, İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası (İSMMMO) Yayını, *Mali Çözüm Dergisi* ,(56): 57-73

Bilen, A. (2007), Ticari Defterler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Ticari Defterlere İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*,(34): 121-132.

Bıyan,Ö. (2012), Türk Vergi Hukukunda Belge Düzeni ve İspat: Eleştiriler ve Öneriler, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (Özel Sayı): 27-55

Ceyhun, D.(2017), *Ticari Defterlerin Delil Olma Niteliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Çetiner, E.(2006), *Genel Muhasebe Teori ve Uygulama*, Ankara : Gazi Kitabevi,

Erişim Tarihi :06/07/2018, http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Ticari%20Defter%20Ve%20Belgeler.pdf

Erişim Tarihi :12/06/2018, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=DEFTER Erişim Tarihi :05/07/2018, <http://www.muhasabedersleri.com/ticari-belgeler.html>

Tarihi :05/07/2018, <https://www.muhasabeturk.org/nedir/ticari-defterler-nedir-ne-demek-tanimi-anlami-nedemek->

Erişim Tarihi :23/06/2018, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BELGE

Kaya, A. Ve Horasan, E.(2012), Ticari Defterlere İlişkin Yeni Ticaret Kanunu Hükümlerinin Muhasebe Açısından Değerlendirilmesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi(MÜHF-HAD)*,18(3):269-293

Küçüksavaş, N.,(2016), *Finansal Muhasebe*, (14.Baskı), İstanbul : Beta yayıncılık,

Önal, S. ve Kılıç, İ. (2016), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Muhasebe ve Bağımsız Denetime Getirdiği Yenilikler, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 19(2): 255-268

Önal, S., Gedik, İ. ve Mat, M. (2017), İş Yeri Eğitimi Gören Ticaret Meslek Lisesi Öğrencilerinin İşverenlerin Bakış Açısıyla Mesleki Yeterliliklerinin İncelenmesi: Osmaniye İlinde Bir Uygulama *International Journal of Academic Value Studies (Javstudies)* : 45-55

Özel S.(2006),Muhasebe Kayıt Defterlerinin Kanıtlama Gücü, *Yaklaşım Dergisi*, (161)

Taşdelen, N. (2012), 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Ticari Defterler, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1): 257-295

Yazıcı, K., (2014), İşletme Bilimine Giriş, 7.Baskı,Celepler Basım ve Dağıtım, Trabzon